

**Protokół obrad Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Katowicach
w dniu 19 października 2022 roku (obrady on-line poprzez aplikację Microsoft Teams)
godz.12:00**

Obrady, w związku z zagrożeniem epidemicznym odbyły się w sposób zdalny.

Przebieg obrad: Projekty nadesłane przez architektów wysłano pocztą elektroniczną do członków Rady, celem zapoznania się z materiałem. W przypadku występowania pytań i wątpliwości członkowie Rady kontaktowali się bezpośrednio z projektantem. Karty oceny są na bieżąco podpisywane przez Panią Przewodniczącą Barbarę Grześ w dogodnym dla niej terminie.

W obradach on-line udział wzięło 4 członków Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Katowicach, tj.:

Pani Barbara Grześ - Przewodnicząca Rady,

Pani Bożena Werner – Wiceprzewodnicząca Rady,

Pani Sylwia Siudak – Sekretarz Rady,

Pan Jarosław Makowski – Radny Rady Miasta Katowice powołany na VIII kadencję samorządu (2018-2023).

Zaproszeni goście obecni na posiedzeniu:

Pani Małgorzata Moryń-Trzęsimiech – Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Katowice

Harmonogram obrad przebiegał zgodnie z porządkiem obrad z dnia 19 października 2022 r. (załącznik nr 1 do protokołu).

1. Zatwierdzenie protokołu z dnia 07 września 2022 r.

W głosowaniu wzięły udział 4 osoby – 4 głosy „za”.

2. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: „**Katowickiej Infrastruktury Rowerowej- połączenie rowerowe dzielnicy Giszowiec z obszarem Katowickiego Parku Leśnego**”

Do projektanta wysłano opinię Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych dotyczącą projektu pn. „Katowickiej Infrastruktury Rowerowej- połączenie rowerowe dzielnicy Giszowiec z obszarem Katowickiego Parku Leśnego”. Projektant nie uwzględnił w projekcie uwag Rady dotyczących zastosowania ścieżek dotykowych na całej długości ciągu pieszego wraz z wszystkimi ich elementami (pas prowadzący, pola uwagi i pas ostrzegawczy).

Pan Jarosław Makowski zobowiązał się skontaktować z Wydziałem Monitorowania Inwestycji Urzędu Miasta Katowice aby wyjaśnić możliwość zastosowania ww. udogodnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Opinia stanowi załącznik nr 2 do protokołu.

3. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: „**Rozbudowa ul. Mysłowickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa”**”.

Do projektanta wysłano opinię Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych dotyczącą projektu pn. „Rozbudowa ul. Mysłowickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa”. Opinia stanowi załącznik nr 3 do protokołu.

Rada zatwierdza ww. projekt po uwzględnieniu zaleceń przedstawionych w załączniku nr 3.

Uchwała nr 1

z dnia 19 października 2022 roku

dotycząca opinii dla projektu pn.: „Rozbudowa ul. Mysłowickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa””.

§ 1

Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych uchwala, co następuje :

Rada wydaje pozytywną opinię dotyczącą projektu pn. „Rozbudowa ul. Mysłowickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa”.

§ 2

Po przeprowadzeniu głosowania, w którym udział brało 4 członków Rady, oddano 4 głosy za, 0 głosów przeciw, 0 głosów wstrzymujących.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia.

4. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: „Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki”.

Do projektanta wysłano opinię Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych dotyczącą projektu pn. „Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki”, które projektant uwzględnił w projekcie. Opinia stanowi załącznik nr 4 do protokołu.

Rada zatwierdza ww. projekt na etapie koncepcji wielobranżowej.

Uchwała nr 2

z dnia 19 października 2022 roku

dotycząca opinii dla projektu pn.: „Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki”.

§ 1

Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych uchwala, co następuje :

Rada wydaje pozytywną opinię dotyczącą projektu pn. „Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki”

§ 2

Po przeprowadzeniu głosowania, w którym udział brało 4 członków Rady, oddano 4 głosy za, 0 głosów przeciw, 0 głosów wstrzymujących.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia.

10. Wolne wnioski.

1. Konsultacja pod kątem zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dotycząca projektu pt.: „MDK Witosa - budowa domu kultury wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych w formie parku”. Projektant uwzględnił wszystkie zalecenia Rady. Rada nie wnosi uwag do projektu.
2. Pani Bożena Werner wróciła do tematu dostępności poradni ginekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem podnośnika dla osób z niepełnosprawnościami. Pani Naczelnik Małgorzata Moryń-Trzęsimiech wyjaśniła, że Wydział Polityki Społecznej zwrócił się do Dyrektora Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego im. prof. K. Gibińskiego w Katowicach z zapytaniem ww. sprawie i aktualnie oczekuje na odpowiedź.
3. Planowane opiniowanie projektu „Nawierzchnie piesze, instalacja oświetlenia parkowego, elementy małej architektury przy ul. Obroki w Katowicach” w dniu 28.11.2022 r.

Głosy członków Rady w dniu 19 października 2022 roku zebrała Marta Kordas.

Kolejne obrady zaplanowano na 16 listopada 2022 roku na godz. 13:00.

Załączniki do protokołu:

1. Porządek obrad Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w dniu 19 października 2022 roku,
2. Zalecenia do projektu – „Katowickiej Infrastruktury Rowerowej- połączenie rowerowe dzielnicy Giszowiec z obszarem Katowickiego Parku Leśnego”,
3. Zalecenia do projektu – „Rozbudowa ul. Mysłowickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa”.
4. Zalecenia do projektu – „Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki”.
5. Notatka służbowa dotycząca opiniowania projektu pn.: „Nawierzchnie piesze, instalacja oświetlenia parkowego, elementy małej architektury przy ul. Obroki w Katowicach”.

PRZEWODNICZĄCA
Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Barbara Grzes

**Porządek obrad Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w dniu
19 października 2022 roku (obrad on-line poprzez aplikację Microsoft Teams) godz. 12:00**

1. Zatwierdzenie protokołu z dnia 07 września 2022 roku.
2. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: **"Katowickiej Infrastruktury Rowerowej- połączenie rowerowe dzielnicy Giszowiec z obszarem Katowickiego Parku Leśnego"**.
3. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: **„Rozbudowa ul. Mysławickiej i Kolistej w Katowicach – budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa”**.
4. Konsultacja, opiniowanie i zatwierdzenie projektu pn.: **„Centrum Himalaizmu im. Jerzego Kukuczki"**.
5. Wolne wnioski:
Konsultacja pod kątem zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dotycząca projektu pt.: **„MDK Witosa - budowa domu kultury wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych w formie parku"**.

PRZEWODNICZĄCA
Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Barbara Grzeł

Zalecenia Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych do projektu pt: „Katowicka Infrastruktura Rowerowa – połączenie rowerowe dzielnicy Giszowiec z obszarem Katowickiego Parku Leśnego”.

- Zaleca się zachowanie minimalnej szerokości pasa pieszego 2,0 m, co pozwala np. na swobodne minięcie się dwóch osób, poruszających się z pomocami lub na wózkach inwalidzkich. Lokalne zwężenie pasa nie powinno wynosić mniej niż 1,25 m.
- Zastosowanie na ciągach pieszych kostki, płyty i nawierzchnie bezfazowe lub z mikrofazą
- Minimalna szerokość całkowita drogi rowerowej dwukierunkowej i przylegającego do niej wydzielonego pasa ruchu pieszego (dwukierunkowej drogi dla pieszych i rowerów) powinna wynosić 4,0 m. Minimalna szerokości dróg pieszorowerowych o wspólnej powierzchni ruchu wynosi 3,0 m.
- W przypadku ciągów pieszorowerowych niezbędna jest separacja za pomocą:
 - pasa zieleni,
 - min. 30 cm pasa o wyraźnie odmiennym fakturze np. z granitowej kostki łupanej,
 - min. 2 cm różnicy poziomów ciągu pieszego od drogi rowerowej,
 - ćwierćwałka.
- W miejscach przecięć ciągu pieszego z drogą rowerową oznakować miejsca pasami ostrzegawczymi.

PAS PROWADZĄCY

- **W wyniku ustaleń z Urzędem Miasta i zgodnie z obowiązującymi przepisami o dostępności, we wszystkich nowych i przebudowywanych inwestycjach, należy stosować ścieżki dotykowe na całej długości ciągu pieszego, z wszystkimi jej elementami (pas prowadzący, pola uwagi, pas ostrzegawczy).**
- Zaleca się zachowanie odstępu min. 0,8 m pomiędzy osią pasa prowadzącego a przeszkodą, np. małą architekturą, drzewem itp.
- Zalecana szerokość pasa prowadzącego: 0,30 - 0,50 m.
- Zalecane wykonanie ścieżki dotykowej z materiału o kolorze kontrastowym względem otaczającej nawierzchni.
- Należy stosować 2 cm krawężniki wzdłuż ciągów pieszych lub faktury obrzeży ciągów pieszych np. łupana kostka brukowa, rabata, jako punkt odniesienia dla osób z niepełnosprawnością wzroku.
- Należy stosować kontrastowe obrzeże ciągów pieszych, jako punkt odniesienia dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

- Przejście dla pieszych powinno być na całej szerokości prowadzone prostopadle do krawędzi chodnika i oznaczeń fakturowych bezpieczeństwa. Należy unikać wytyczania przejść dla pieszych na łukach jezdni.
- Na całej szerokości przejścia dla pieszych w odległości 50–60 cm od krawędzi jezdni należy zastosować pas ostrzegawczy o szerokości 60–80 cm.
Natomiast Polski Związek Niewidomych zaleca dwa sposoby oznakowań przejść dla pieszych. Bezpośrednio przy krawędzi chodnika (za krawężnikiem), na całej szerokości przejścia, powinien być ułożony pas ostrzegawczy o szerokości 80–100 cm lub w

odległości 50 cm od krawędzi jezdni, na całej szerokości przejścia, powinien być ułożony pas ostrzegawczy o szerokości 50–60 cm.

ŁAWKI

- Dla zwiększenia komfortu, w przestrzeni publicznej, stosować ławki z oparciami i podłokietnikami (szerokość siedzenia ok. 50 cm, wysokość siedzenia 42-45 cm, podłokietnik 15-20 cm od poziomu siedziska, kąt oparcia tylnego ok. 100 stopni).
- Ławki powinny być wyposażone w podłokietniki po obu stronach ławki oraz po jednym podłokietniku co 3 miejsca siedzące.
- Miejsca siedzące powinny znajdować się w pobliżu ciągów komunikacyjnych, ale nie bezpośrednio na nich.
- Wolne miejsce obok ławki na wózek inwalidzki, usytuowane tak, żeby nie przeszkadzał osobom, poruszającym się ciągiem pieszym (miejsce o wymiarach głębokość min. 140 cm (zalecane 180 cm) i szerokości 90 cm).
- Sugeruje się zastosowanie przysiadków (siedzisko do odpoczynku dla osób stojących).
- Zalecane rozmieszczenie w odstępach maksymalnie co 100 m.

Z poważaniem

Bożena Werner

PRZEWODNICZĄCA

Powiatowej Spółecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Barbara Grześ

Zalecenia Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób z Niepełnosprawnościami do projektu: " Rozbudowa ulicy Mysłowickiej i Kolistej w Mysłowicach - budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą towarzyszącą w ramach Katowicka Infrastruktura Rowerowa"

Po wstępnym przeanalizowaniu projektu pt. " Rozbudowa ulicy Mysłowickiej i Kolistej w Mysłowicach - budowa drogi dla rowerów wraz z infrastrukturą towarzyszącą w ramach KIR" Rada zauważyła następujące problemy:

- nieczytelne i skomplikowane przejścia dla pieszych, zagrażające szczególnie osobom z niepełnosprawnością narządu wzroku – sugeruje się przeprojektowanie chodników, żeby uwzględniały bezpieczeństwo osób niewidomych,
- brak ścieżek dotykowych w projekcie – sugeruje się doprojektowanie ścieżek dotykowych,
- kostka fazowa na zjazdach – sugeruje się kostkę bezfazową,
- brak informacji o separacji drogi rowerowej od chodnika.

PRZEWODNICZĄCA
Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Barbara Grześ

Katowice, 22 czerwca 2022 r.

Powiatowa Społeczna Rada
ds. Osób Niepełnosprawnych
Urząd Miasta Katowice
ul. Rynek 1, 40-003 Katowice

OPINIA

Dotyczy: wytycznych projektowania uniwersalnego, regulujących dostępność dla osób z niepełnosprawnościami Centrum Himalajzmu im. J. Kukuczki.

Budynki użyteczności publicznej muszą być dostępne zarówno dla klientów z niepełnosprawnościami jak i potencjalne miejsca pracy osób z niepełnosprawnościami. W wytycznych uniwersalnego projektowania budynków wyraźnie określono zakres dostępności tych miejsc dla osób z niepełnosprawnościami. Muszą one zapewnić dostępność głównych wejść, komunikacji, przemieszczania się między poziomami, toalet, biur, sal o różnym przeznaczeniu, wraz z powiązanymi z nimi funkcjonalnie pomieszczeniami, punktów informacji, pomieszczeń administracji, pomieszczeń socjalnych, punktów gastronomicznych, pomieszczeń technicznych, szatni oraz pozostałych pomieszczeń, w których klienci i pracownicy mogą przebywać.

GŁÓWNE WEJŚCIE

- Dostępne dla osób z niepełnosprawnościami powinno być główne wejście do budynku i prowadzić do możliwie jak najbardziej reprezentacyjnej strefy budynku. Wyznaczenie innego niż główne wejście nacechowane jest stygmatyzacją i odbierane, jako dyskryminujące.
- Należy wyznaczyć przestrzeń manewrową 150x150 cm po obu stronach drzwi głównego wejścia.
- Wejścia dedykowane dla osób niepełnosprawnych należy wyposażać w drzwi automatyczne (w przypadku wiatrołapu oboje drzwi muszą być automatyczne).
- Zaleca się projektowanie wejść z dużymi wiatrołapami, z przestrzenią manewrową min. 150x150 cm, poza polem otwierania skrzydła drzwi.
- Drzwi wejściowe w świetle ościeżnicy powinny mieć 90 cm (zalecane 100 cm).
- Płyta cokołu na dole drzwi o wysokości 40 cm.
- Szklane przegrody i drzwi należy oznaczyć dwoma pasami umieszczonymi na wysokości 130-140 cm (pierwszy pas) i 90-100 cm (drugi pas), zaleca się umieszczenie dodatkowego pasa kontrastowego na wysokości 10-30 cm.
- Zaleca się, aby dolna krawędź przeszklonych drzwi wejściowych była zabezpieczona w sposób chroniący przed uderzeniem kołami wózka do wysokości 40 cm (np. poprzez zastosowanie listwy do tej wysokości lub innego elementu chroniącego szkło).
- Duże i ciężkie drzwi należy wyposażać w siłowniki wspomagające otwieranie i funkcję opóźnionego zamykania. Zawiasy powinny mieć minimalną siłę tarcia, aby ułatwić otwieranie drzwi.
- Dopuszczalna siła potrzebna do otwarcia drzwi nie może przekraczać 2,2 kG.

- Wejście/wyjście budynku oznakować 50 cm pasem ostrzegawczym w odległości 50 cm przed drzwiami i za drzwiami.

DRZWI WEWNĘTRZNE

- Drzwi wewnętrzne w świetle ościeżnicy powinny mieć 90 cm (zalecane 100 cm).
- Przy drzwiach należy zapewnić przestrzeń manewrową o wymiarach 160x160 cm od strony otwarcia skrzydła drzwi oraz 120x120 cm po drugiej stronie.
- Otwór drzwiowy powinien być tak zlokalizowany w ścianie, by od strony zawiasów pozostało co najmniej 9-10 cm wolnej przestrzeni.
- Montaż drzwi tak, żeby po otwarciu nie utrudniały dostępu do przestrzeni manewrowej i mebli.
- Duże i ciężkie drzwi należy wyposażyć w siłowniki wspomagające otwieranie i funkcję opóźnionego zamykania. Zawiasy powinny mieć minimalną siłę tarcia, aby ułatwić otwieranie drzwi.
- Dopuszczalna siła potrzebna do otwarcia drzwi nie może przekraczać 2,2 kG.
- Drzwi przeciwpożarowe w korytarzach wyposażyć w elektrozrymacze, które pozwalają pozostawić drzwi w pozycji otwartej.
- Klamki i uchwyty w drzwiach ergonomiczne i łatwe w użytkowaniu (w kształcie litery C).
- Zaleca się zastosowanie ościeżnic drzwi w kontrastowych kolorach do ścian.
- Zaleca się zastosowanie klamek w kontrastowych kolorach do drzwi.

OKNA

- Klamki okienne umieścić na wysokości 85-120 cm nad poziomem podłogi, w kształcie dzwigni, w kontrastowych kolorach w stosunku do ram okiennych.
- W budynkach na kondygnacjach położonych poniżej 25 m nad terenem, górną krawędzią wewnętrznego parapetu powinna wynosić co najmniej 85 cm, w budynkach na kondygnacjach położonych powyżej 25 m nad terenem, górną krawędzią parapetu powinna wynosić co najmniej 110 cm.

TOALETY

Pomieszczenie higieniczno-sanitarne, łazienka, toaleta musi być przystosowane i wyposażona w sprzęty przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami oraz spełniać następujące wymagania:

- zapewniać przestrzeń manewrową o wymiarach 160x160 cm od strony otwarcia skrzydła drzwi oraz 120x120 cm po drugiej stronie.
- Zapewniać powierzchnię manewrową przed muszlą toaletową o wymiarach przynajmniej 150x150 cm.
- Powierzchnia do przesiadania obok muszli toaletowej przynajmniej po jednej stronie powinna mieć szerokość min. 90 cm.
- Wysokość muszli toaletowej mieścić się powinna w przedziale między 42-48 cm.
- Oś muszli nie powinna znajdować się bliżej niż 45 cm od ściany.
- Przycisk spłukiwania powinien być umieszczony z boku na wysokości nie większej niż 80-110 cm.
- Uchwyty należy umieścić po lewej i prawej stronie (uchwyt składane od strony przesiadania się, UWAGA na niekontrolowane opadanie uchwytu) w odległości 30-40

cm od osi muszli (do osi poręczy) oraz na wysokości 70-85 cm (górna krawędź poręczy), oraz wystające 10-15 cm przed muszlę.

- Deska sedesowa powinna być z tworzywa sztucznego i wolnoopadająca.
- Podajnik papieru toaletowego powinien znajdować się na wysokości 60-70 cm, w okolicy przedniej krawędzi miski ustępowej.
- Górna krawędź umywalki na wysokości 75-85 cm.
- Dolna krawędź umywalki nie niżej niż 60-70 cm.
- Przestrzeń manewrowa przed umywalką o wymiarach 90x150 cm, z czego nie więcej niż 40 cm tej przestrzeni może znajdować się pod umywalką.
- Dolna krawędź lustra nie wyżej niż 80 cm lub bezpośrednio nad umywalką.
- Baterie kranowe powinny być uruchamiane dźwignią (najlepiej z przedłużonym uchwytem), przyciskiem lub automatycznie (nie należy stosować kurków).
- Dozownik mydła, suszarka/ręczniki powinny być zlokalizowane jak najbliżej umywalki na wysokości 80-110 cm.
- Poręcze po obu stronach umywalki na wysokości 90-100 cm, w odległości nie mniejszej niż 5 cm pomiędzy krawędzią poręczy a umywalką.
- Natrysk z kabiną niezamkniętą pozbawiony progów 90x100 cm (min. powierzchnia 0,9 m²) z przestrzenią manewrową 90x120 cm.
- Pysznica kabinowa z minimalną szerokością 150 cm (min. powierzchnia 2,5 m²).
- Część bezprogowa prysznicy 150x150 cm może służyć za przestrzeń manewrową.
- Siedzisko z oparciem lub mocowane do ściany na wysokości 42-50 cm.
- Poręcze przy siedzisku na wysokości 90-100 cm.
- Słuchawka prysznicowa z regulowaną wysokością 90-210 cm i termostatem.
- System alarmowy w toaletach na wysokości 40 cm i powinien być zintegrowany z pomieszczeniem obsługi.
- Włączniki światła na wysokości 80-110 cm.
- Wieszaki na ubrania na wysokości 110 cm oraz 180 cm.
- Kontrastowe ściany względem podłogi, w przypadku braku takiej możliwości zastosować listwy lub cokoły kontrastowe.
- Komfortki, to nowoczesne toalety dla zależnych osób z niepełnosprawnościami, w których jest możliwość wykonania czynności higienicznych w pozycji leżącej. Sugerowana powierzchnia takiej toalety wynosi 12 m². W pomieszczeniu poza kozetką lub przewijakiem dla osób niepełnosprawnych, który może być podnoszony ręcznie lub elektrycznie, powinien znajdować się sedes, umywalka i kosz na odpady, w miarę możliwości szczelny. Wskazany jest też podnośnik – ręczny lub elektryczny – w celu oszczędzenia kręgosłupów opiekunów. Zalecane jest żeby zlokalizowana była blisko wejścia do budynku oraz czytelnie oznakowana.
[Uwaga Rady: Komfortka, to toaleta, które pozwala godnie żyć w społeczeństwie zależnym osobom niepełnosprawnym. Nie ukrywamy, że Radzie bardzo zależy na wykonaniu tego pomieszczenia.]
- Kozetka lub przewijak dla osób niepełnosprawnych (optymalnie z regulowaną ręcznie lub elektrycznie wysokością i możliwością złożenia na ścianę). Leże o wymiarach min.

160x90 cm (optymalnie 200x90 cm), z wolną przestrzenią od dłuższego boku o szerokości min. 150 cm i od krótszego boku min. 90 cm. Pożądana opcja leża powinna mieć barierkę zabezpieczającą.

- Sedes spełniający wymogi projektowania uniwersalnego.
- Umywalka spełniający wymogi projektowania uniwersalnego (optymalnie: wysokość regulowana elektrycznie).
- Podnośnik: sufitowy, ścienny lub jezdny.
- Kosz na odpady 20-30 l, w miarę możliwości szczelny, z opcją otwierania bezdotykowo pedałem oraz manualnie ręką.
- Fakultatywnie bezprogowa kabina prysznicowa lub prysznic.
- Fakultatywnie mobilny parawan dla zapewnienia intymności i komfortu.

WINDY

- Minimalne wymiary kabiny windy to 110x140 cm, z automatycznymi drzwiami o szerokości 90 cm (zalecane 100 cm) na krótszym boku kabiny.
- Zaleca się stosowanie wind o wymiarach 150x210 cm otwieranych jednostronnie lub 120x210 cm dla wind przelotowych.
- W sytuacji, gdy nie ma możliwości zaprojektowania windy z przestrzenią manewrową 150x150 cm, konieczne jest lustro na przeciwległej ścianie do drzwi, na wysokości maksymalnie 40 cm. Pozwalają one kontrolować to, co dzieje się za plecami osoby na wózku.
- Przestrzeń manewrowa przed windą wynosi 160 x 160 cm.
- W kabinie powinny znajdować się poręcze na wysokości 90 cm i składane krzeselko na wysokości 50 cm.
- Panel sterujący zewnętrzny i wewnętrzny na wysokości 80-120 cm, z wypukłymi klawiszami.
- Z uwagi na osoby niewidome niewskazane są panele dotykowe.
- Panel wewnętrzny 50 cm od naroża kabiny:
 - przy drzwiach otwieranych centralnie (rozsuwane na obie strony) po prawej stronie kabiny,
 - przy drzwiach otwieranych jednostronnie (przesuwane w jedną stronę) po stronie zgodnej z kierunkiem zamykania drzwi.
- Przyciski pojedyncze powinny być ustawione w jednym rzędzie, pionowo lub poziomo (zalecane), odpowiednio: od dołu do góry przy układzie pionowym i od lewej w układzie poziomym. W przypadku większej ilości przycisków rozmieszczenie ich powinno być mijankowe.
- Wewnętrzny panel sterujący powinien być wyposażony w dodatkowe oznakowanie dla osób niewidomych i niedowidzących (wypukłe opisy, cyfry lub symbole oraz oznaczenia w alfabecie Braille'a) oraz informację głosową.
- Przycisk poziomu wyjścia z budynku powinien wystawać 5 mm (± 1 mm) ponad pozostałe przyciski (zalecany kolor zielony).
- Zewnętrzna sygnalizacja dźwiękowa i świetlna musi informować, która winda przyjechała i czy pojedzie „w górę”, czy „w dół”.

PLATFORMY

Nie zaleca się stosowania urządzeń takich jak podnośniki przyschodowe, platformy pionowego i ukośnego podnoszenia. Za niedopuszczalne rozwiązanie uważa się stosowanie schodofazów.

[Uwaga Rady: schodofazy nie obsługują większości wózków inwalidzkich - między innymi nie obsługują wózków elektrycznych - są pozornym zapewnieniem dostępności. Jednocześnie schodofazy są trudne w obsłudze i wymagają przeszkolenia i dużej wprawy. Mogą stwarzać niebezpieczeństwo dla osoby transportowanej i transportującej.]

- Platformy mogą być stosowane zamiast pochylni lub dźwigów tylko w wyjątkowych sytuacjach, m.in.:
 - w pomieszczeniach rzadko używanych lub niedostępnych dla wszystkich użytkowników,
 - ze względu na brak miejsca,
 - ze względu na zalecenia konserwatora zabytków,
 - biorąc pod uwagę inne względy praktyczne/techniczne nie pozwalające na zaprojektowanie pochylni lub dźwigów osobowych.
- Zalecana wysokość podnoszenia przez platformy pionowe:
 - bez szybu i wewnątrz budynku – do 3 m,
 - z szybem – do 12 m.
- Zalecane minimalne wymiary platformy powinny wynosić dla:
 - podnośnika pionowego – min. 90x140 cm, przy udźwigu nie mniejszym niż 315 kg,
 - podnośnika schodowego – min. 75x100 cm, przy udźwigu nie mniejszym niż 250 kg.

[Uwaga Rady: z praktyki osób z niepełnosprawnościami wynika, że wymiary i udźwig podnośnika schodowej są zbyt małe. Sugerowane wymiary i udźwig platformy schodowej to 80x130 cm z udźwigiem 300 kg].

- Podłoga platformy musi być antypoślizgowa.
- Platforma podnośnika musi być wyposażona w barierki uniemożliwiające zjechanie kół wózka z platformy podnośnika podczas jego działania.
- Jeżeli przy wejściu do budynku została zamontowana platforma, powinna ona umożliwiać samodzielne wejście, obsługę i zejście osobie z niepełnosprawnością. Jednocześnie należy zapewnić możliwość wezwania pracownika obiektu, gdy użytkownik nie będzie umiał obsłużyć urządzenia.
- Konieczne jest zewnętrzne sterowanie platformą jeżeli, platforma jest zbyt mała, żeby pomieścić osobę na wózku wraz z osobą towarzyszącą lub budowa platformy na to nie pozwala.

POCHYLNIE

- Pochylnie:
 - różnica poziomów do 15 cm,
nachylenie wewnątrz i pod zadaszeniem 15% / nachylenie na zewnątrz 15%
 - różnica poziomów do 50 cm,
nachylenie wewnątrz i pod zadaszeniem 10% / nachylenie na zewnątrz 8%
 - powyżej 50 cm,
nachylenie wewnątrz i pod zadaszeniem 8% / nachylenie na zewnątrz 6%.
- Pochylnie powinny mieć szerokość płaszczyzny ruchu min. 120 cm.
- Pochylnie o długości ponad 9 m powinny być podzielone na krótsze odcinki, przy zastosowaniu spoczników o długości co najmniej 140 cm (zalecane 200 cm).
- Szerokość spocznika nie może być mniejsza niż szerokość biegu pochylni.
- Jeżeli na spoczniku następuje zmiana kierunku należy zapewnić na nim powierzchnię manewrową o minimalnych wymiarach 150x150 cm (zalecane 200x200 cm).

- Powierzchnie spoczników pochylni powinny mieć wykończenie wyróżniające je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg pochylni.
- Długość poziomej płaszczyzny na początku i na końcu pochylni powinna wynosić co najmniej 150 cm, poza polem otwierania drzwi.
- Pochylnia powinna zawierać krawężniki o wysokości 7-10 cm, w celu uniknięcia niekontrolowanego zjazdu wózka. Nie ma potrzeby projektowania krawężnika, jeżeli dana krawędź pochylni biegnie wzdłuż ściany.
- Po obu stronach pochylni należy zainstalować poręcze na wysokości 75 i 90 cm.
- Odstęp między poręczami musi mieścić się w granicach od 100 cm do 110 cm.
- Poręcze przy pochylniach należy przedłużyć o 30 cm na ich początku, końcu oraz zakończyć w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie.
- Poręcze przy pochylniach powinny być równoległe do nawierzchni.
- Zaleca się stosowanie na końcach poręczy pochylni oznaczenie dotykowe w alfabecie Braille'a i/lub pismo wypukłe.

SCHODY

- Budynkach użyteczności publicznej schody powinny być oznaczone na dwa sposoby:
 - wizualnie – kontrastowo oznaczone krawędzie stopni,
 - poprzez zmianę faktury, odcienia lub barwy.
- Polski Związek Niewidomych zaleca, aby krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia każdego biegu schodów oznakować pasem kontrastowym (najlepiej jednolitego koloru żółtego) szerokości 0,08–0,10 m na powierzchni poziomej i pionowej stopnia. Wyjątkowo w przypadku biegu o trzech stopniach oznakować należy wszystkie trzy krawędzie. W sytuacji, gdzie schody zostały podzielone na kilka biegów, a spoczniki między nimi są krótsze niż 3 m, nie stosuje się oznaczeń dotykowych na nich.
- W odległości 50 cm przed krawędzią pierwszego stopnia schodów w dół oraz przed krawędzią pierwszego stopnia schodów w górę, należy ułożyć fakturę ostrzegawczą o szerokości nie mniejszej niż 40 cm i nie większej niż 60 cm (na całej szerokości schodów).
- Zaleca się zastosowanie oznaczeń dotykowych w alfabecie Braille'a na początku poręczy schodów. Powinny one zawierać numer kondygnacji, na którą prowadzą schody oraz opis funkcji kondygnacji (np. „Poziom -1 – Garaż”).

MIEJSCA PARKINGOWE

- Miejsca parkingowe 360 - 500 cm (zalecane 600 cm) / wzdłuż jezdni 360-600 cm (zalecane 700 cm) (w przypadku busa 900 cm).
- Miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnych w liczbie nie mniejszej niż:
 - jeżeli liczba stanowisk wynosi 6-15 – 1 stanowisko,
 - jeżeli liczba stanowisk wynosi 16-40 – 2 stanowiska,
 - jeżeli liczba stanowisk wynosi 41-100 – 3 stanowiska,
- Miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami należy wykonać z nawierzchni utwardzonej, oznakowane kopertą w całości w kolorze niebieskim.
- Zastosować obniżenia krawężników przy miejscach parkingowych, umożliwiające dostanie się na chodnik.
- W przypadku parkingów o nawierzchni asfaltowej zaleca się, aby stanowiska postojowe dla osób z niepełnosprawnościami miały nawierzchnię pełną (bez otworów).

- Zaleca się też doprowadzenie do wszystkich miejsc parkingowych (nie tylko dla niepełnosprawnych) ciągów pieszych z nawierzchni bezfazowej, dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami.

[Uwagi Rady: zalecamy na parkingu na ciągach pieszych zastosowanie nawierzchni dostępnej, bezfazowej. Nie wszystkie osoby z problemami w poruszaniu się posiadają uprawnienia do parkowania na miejscach dla osób z niepełnosprawnościami np. seniorzy, osoby z czasowymi kontuzjami, osoby z wózkami dziecięcymi, dlatego dostępność wszystkich miejsc jest tak ważna.]

- Ustalenia z Wydziałem Architektury i Budownictwa, jednocześnie z Koordynatorem Zespołu ds. dostępności architektonicznej i transportowej.
„W przypadku konieczności zastosowania przy budowie, przebudowie lub remoncie parkingów nawierzchni przepuszczalnych typu płyty ażurowe lub geokraty (itp.) zaleca się stosowanie ww. nawierzchni w możliwie ograniczonym zakresie, w sposób nieutrudniający poruszania się osobom ze szczególnymi potrzebami.
W uzasadnionych przypadkach związanych m.in. z koniecznością zapewnienia retencji wód opadowych w granicach działki budowlanej, nawierzchnie przepuszczalne należy stosować poza dojazdami do miejsc postojowych, a w obrębie miejsc postojowych zaleca się stosowanie wyłącznie w części znajdującej się pod pojazdem w sposób umożliwiający swobodny, pozbawiony barier architektonicznych, dostęp do samochodu.”
- W przypadku zastosowania na terenie (wokół budynku) kostki brukowej np. na ciągach pieszych, podjazdach i parkingach, użyć kostki bezfazowej lub kostki kamiennej ciętej.
- Nie zaleca się stosowania nawierzchni brukowanych wykonanych z kostki kamiennej łupanej.
- Miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnością, przy budynkach użyteczności publicznej, powinny być zlokalizowane jak najbliżej głównego, dostępnego wejścia do budynku, w możliwie minimalnej odległości.
- Miejsca parkingowe, z których korzystają wyłącznie osoby z niepełnosprawnością, nie jest wymagana minimalna odległości do okien budynków.
- Miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami powinny być zacienione drzewami istniejącymi bądź odpowiednio dobranymi nasadzeniami.

POMIESZCZENIA

- Maksymalna wysokości progów w budynków to 2 cm (zalecane 1 cm lub mniej).
- W każdym pomieszczeniu wyznaczyć przestrzeń manewrową 150x150 cm. Zalecenie dot. zarówno stanowisk obsługi klienta jak i miejsc pracy pracowników.
- Zaleca się, żeby wszelkie ustawienia mebli i sprzętów były z uwzględnieniem przestrzeni manewrowej 150x150 cm.
- Przewidzieć na widowni miejsca dla osób z niepełnosprawnościami – optymalnie na dole i górze widowni.

[Uwagi Rady: miejsca w pierwszym rzędzie nie są korzystne, zwłaszcza w przypadku ekranów kinowych. Sugeruje się branie pod uwagę komfortu oglądania].

- Wysokość lad punktów informacyjnych, kas, punktów gastronomicznych na odcinku o szerokości 90 cm wynosić powinna nie więcej niż 90 cm (zalecane 70-80 cm).
- Punkty obsługi klienta powinny być zlokalizowane przy głównych ciągach komunikacyjnych, najlepiej w pobliżu wejść.

- W przypadku, gdy punkty informacyjne oraz kasy znajdują się wzdłuż trasy pozbawionej przeszkód, przynajmniej jedno z okienek musi być dostępne dla użytkownika wózka inwalidzkiego oraz dla osób o niskim wzroście, oprócz tego przynajmniej jedno okienko musi być wyposażone w system pętli indukcyjnej na potrzeby aparatu słuchowego.
- Zaleca się wyposażenie stanowisk obsługi klienta oraz kas w:
 - pętle indukcyjne, urządzenia ułatwiające osobom słabosłyszącym zrozumienie pracownika, które przesyła dźwięk bezpośrednio do aparatu słuchowego, dzięki czemu głos nie jest zakłócany przez odgłosy otoczenia,
 - tłumacza języka migowego on-line (system taki pozwala na połączenie się na odległość z biurem tłumaczeń).
- Obszar objęty działaniem pętli indukcyjnej nie powinien być mniejszy niż 25 m², optymalnie 50 - 100 m². Kalibracja i instalacja systemu powinna być zgodna z normą PN EN 60118-4:2015-6. Obszary z pętlą indukcyjną należy oznakować piktogramem zgodnym z ETSI EN 301 462 (2000-03). Oznakowanie należy umieścić w zależności od możliwości na posadzce (z wyznaczeniem granic działania systemu) lub stosując oznakowanie pionowe. Przy oznakowaniu pionowym zaleca się dodatkowo umieszczenie komunikatu w formie tekstowej np. „System pętli indukcyjnej – przełącz aparat słuchowy na cewkę indukcyjną 'T'”.
- Kontakty, włączniki i inne mechanizmy kontrolne należy umieszczać na wysokości 80-110 cm, natomiast gniazda elektryczne na wysokości 40-100 cm.
- W budynkach użyteczności publicznej zaleca się umieszczenie tabliczek informujących o funkcji pomieszczenia w formie wizualnej oraz dotykowej (alfabet Braille’a). Informacja dotykowa powinna znajdować się na ścianie, po stronie klamki, na wysokości min. 120 cm (dół tabliczki) i maks. 160 cm (góra tabliczki), w odległości 5-10 cm od ościeżnicy drzwi (pomiar od krawędzi ościeżnicy do bliżej położonej krawędzi tabliczki). Alternatywnym, zalecanym przez Polski Związek Niewidomych jest umieszczenie tabliczki tuż nad klamką lub na listwie prowadzącej przed drzwiami od strony klamki.
- Oznakować nr pomieszczeń wypukłą, kontrastową czcionką na wysokości 145-165 cm.
- Informacje szczegółowe w formie dotykowej (np. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi na wysokości 15-30 cm powyżej uchwyty otwierającego (górna krawędź tabliczki) i nie wyżej niż 140 cm od podłoża. Zaleca się opis w alfabecie Braille’a montować na półce odchylonej od pionu o 30 do 45 stopni.
- Nie zaleca się stosować systemu fakturowego (ścieżek dotykowych) wewnątrz obiektów gdy szerokość przejścia jest mniejsza niż 4.
- Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe.
- Zastosowanie kombinacji różnych rodzajów nawierzchni może ułatwić osobom z zaburzeniami orientacji poruszanie się w przestrzeni budynku. Dla osób słabowidzących oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną istotne są przede wszystkim kontrasty kolorystyczne, natomiast dla osób niewidomych kontrasty fakturowe stosowane na nawierzchniach ciągów pieszych.
- Do tzw. naturalnych linii kierunkowych, które wykorzystują osoby niewidome i słabo widzące zaliczyć można:

- kontrastowe różnice fakturowe posadzek,
- krawężniki i pierzeje budynków,
- cokoły przegród pionowych,
- elementy poziome balustrad oraz pochwyty poręczy,
- liniowe oświetlenie w posadzce i na suficie (duża część osób niewidomych ma tzw. poczucie światła i może rozpoznać kierunki wyznaczone przez oświetlenie i kontrast kolorystyczny).
- Wprowadzenie pochwyty wzdłuż ciągów komunikacyjnych najlepiej na dwóch wysokościach: od 85-100 cm (pierwszy pochwyty) i od 60-75 cm (drugi pochwyty), w kolorystyce odmiennej od ścian i podłóg z uwagi na osoby słabowidzące; zasada ta dotyczy także stosowania kontrastowej kolorystyki ścian w stosunku do podłóg.

CHODNIK

- Zastosowanie na ciągach pieszych kostki, płyty i nawierzchnie bezfazowe lub z mikrofazą.
- Nie należy stosować pasów z kostki, układanych w poprzek chodnika z płyt.

PAS PROWADZĄCY - system Fakturowych Oznaczeń Nawierzchniowych (FON) we wnętrzach jak i na zewnątrz.

- W wyniku ustaleń z Urzędem Miasta i zgodnie z obowiązującymi przepisami o dostępności, we wszystkich nowych i przebudowywanych inwestycjach, należy stosować ścieżki dotykowe na całej długości ciągu pieszego, z wszystkimi jej elementami (pas prowadzący, pola uwagi, pas ostrzegawczy).
- Zaleca się zachowanie odstępu min. 0,8 m pomiędzy osią pasa prowadzącego a przeszkodą, np. małą architekturą, drzewem itp.
- Zalecana szerokość pasa: 0,30 - 0,50 m.
- Zalecane wykonanie z materiału o kolorze kontrastowym względem otaczającej nawierzchni.
- Należy stosować 2 cm krawężniki wzdłuż ciągów pieszych lub faktury obrzeży ciągów pieszych np. łupana kostka brukowa, rabata, jako punkt odniesienia dla osób z niepełnosprawnością wzroku.
- Należy stosować kontrastowe obrzeże ciągów pieszych, jako punkt odniesienia dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

ŁAWKI

- Dla zwiększenia komfortu, w przestrzeni publicznej, stosować ławki z oparciami i podłokietnikami (szerokość siedzenia ok. 50 cm, wysokość siedzenia 42-45 cm, podłokietnik 15-20 cm od poziomu siedziska, kąt oparcia tylnego ok. 100 stopni).
- Ławki powinny być wyposażone w podłokietniki po obu stronach ławki oraz po jednym podłokietniku co 3 miejsca siedzące.
- Miejsca siedzące powinny znajdować się w pobliżu ciągów komunikacyjnych, ale nie bezpośrednio na nich.
- Wolne miejsce obok ławki na wózek inwalidzki, usytuowane tak, żeby nie przeszkadzał osobom, poruszającym się ciągiem pieszym (miejsce o wymiarach głębokość min. 140 cm (zalecane 180 cm) i szerokości 90 cm).

Poniższe zagadnienia nie zostały szczegółowo ujęte w wytycznych, ponieważ precyzyjnie regulują je przepisy budowlane: oznakowanie miejsc parkingowych, schody, stopnie, spoczniki, balustrady i poręcze.

Bożena Werner

**Wiceprzewodnicząca Powiatowej Społecznej Rady
ds. Osób Niepełnosprawnych**

PRZEWODNICZĄCA
Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych

Barbara Grzeń